
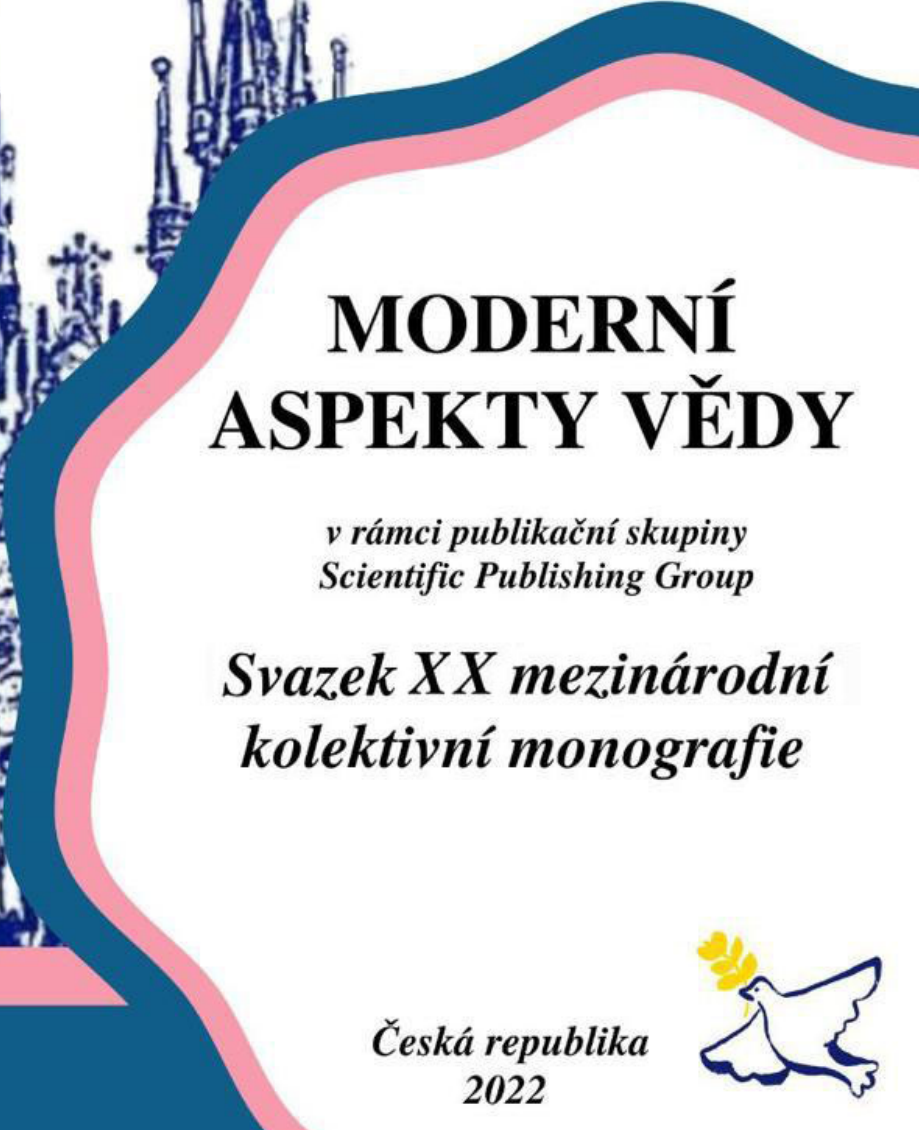

Наукoвi перспективи
Видавничa група

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

*v rámci publikační skupiny
Scientific Publishing Group*

*Svazek XX mezinárodní
kolektivní monografie*

Česká republika
2022

ODDÍL 12. MEZINÁRODNÍ EKONOMIE 611

§12.1 МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СТРУКТУРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: БАР'ЄРИ, ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ (Трушкіна Н.В., Інститут економіки промисловості НАН України, Сербіна Т.В., Інститут економіки промисловості НАН України) 611

ODDÍL 13. EKONOMICKÝ ROZVOJ A EKONOMICKÝ RŮST 624

§13.1 ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ (Діденко А.В., Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ) 624

ODDÍL 13. EKONOMICKÝ ROZVOJ A EKONOMICKÝ RŮST

§13.1. ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ (Діденко А.В., Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

Вступ. Створення рівних умов для всіх громадян, недопущення дискримінації та забезпечення кожному можливості сформувавши гідний рівень якості життя є пріоритетною задачею держави будь-якої країни, адже відображає ефективність проведення її соціально-економічної політики. Ігнорування проблем гендерної нерівності породжує суттєві суспільні витрати як у нематеріальній, так і у матеріальній формі, зумовлює зменшення добробуту людей. Забезпечення гендерної рівності є однією з 17 цілей сталого розвитку (ЦСР), які були затверджені у 2015 році як частина сталого розвитку ООН до 2030 року. Основними завданнями формування гендерної рівності є створення умов для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат, зниження рівня гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечення ефективного запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим, заохочування спільної відповідальності за ведення господарства та виховання дитини, забезпечення рівних можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті, розширення доступу населення до послуг з планування сім'ї та зниження рівня підліткової народжуваності, розширення економічних можливостей жінок [1]. Досягнення відповідного рівня по кожній з зазначених цілей буде показником покращення життя кожної людини.

Виклад основного матеріалу. Значна кількість наукових досліджень присвячена виявленню впливу гендерної нерівності на економічний добробут та продуктивність. При цьому увага акцентується на нерівності у заробітках. За даними [2] жінки заробляють 86 євроцентів за кожен 1 євро, який заробляють чоловіки, тобто жінки за годину в середньому заробляють на 14,1% менше, як зазначають у [3] загалом втрати через нерівність у заробітках глобально оцінюються до 23 620 доларів на людину, але варто зауважити, що ці втрати будуть відрізнятися між різними країнами та регіонами. В Україні відношення заробітної плати жінок до заробітної плати чоловіків у 2021 р. становить 81,4%, при цьому динаміка цього співвідношення є позитивною та розрив поступово зменшується, найбільший розрив протягом розглянутого періоду становив 25,4% у 2016 (рис. 1).

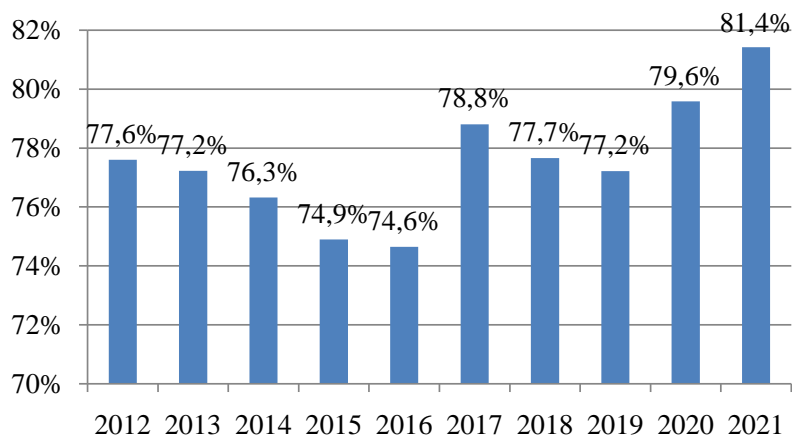

Рис. 1. Динаміка співвідношення середньомісячної заробітної плати жінок та чоловіків у розрахунку на одного штатного працівника, грн. (розраховано за даними [4])

Співвідношення середньомісячної заробітної плати жінок та чоловіків у розрахунку на одного штатного працівника різняться в різних видах економічної діяльності. В табл. 1 представлено динаміку найбільших розривів у заробітній платі за видами економічної діяльності, протягом 2012-2016 рр.: у сфері промисловості, поштової та кур'єрської діяльності, фінансової та страхової діяльності, мистецтві, спорту, розвагах та відпочинку, починаючи з 2017 р. додалася ще сфера авіаційного транспорту.

Таблиця 1

Динаміка співвідношення середньомісячної заробітної плати жінок та чоловіків (розраховано за даними [4])

Роки	Промисловість	Поштова та кур'єрська діяльність	Фінансова та страхова діяльність	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Авіаційний транспорт
2012	69,2%	58,8%	69,6%	63,6%	
2013	69,7%	64,6%	66,8%	62,2%	
2014	71,0%	65,6%	64,4%	50,8%	
2015	74,1%	64,6%	66,4%	47,2%	
2016	74,7%	58,3%	67,0%	50,0%	
2017		60,7%	64,4%	59,6%	65,1%
2018		60,9%	63,9%	61,6%	63,5%
2019	74,3%	63,6%	63,9%	64,1%	
2020		63,9%	67,9%	63,4%	67,8%
2021		66,7%	68,1%	65,3%	61,0%

Як відмічають у дослідженні [5] існують такі пояснення розриву заробітної плати жінок та чоловіків:

- відмінності у людському капіталі між чоловіками та жінками;

- гендерна сегрегація, концентрація зайнятих чоловіків і жінок у різних галузях економіки, в різних професіях і на різних посадах;
- дискримінація жінок на ринку праці [5].

За даними [4] структура зайнятого населення країни у 2021 р. складалася з таких категорій: працюючі за наймом, роботодавці, самозайняті та безкоштовно працюючі члени сім'ї. В категорії працюючі за наймом жінки складають 85,6%, чоловіки – 81,5%; в категорії роботодавці жінки складають 0,9%, чоловіки в два рази більше – 1,8%; в категорії самозайняті жінки складають 13,2%, чоловіки – 16,5%; в категорії безкоштовно працюючі члени сім'ї жінки – 0,3%, чоловіки – 0,2% (рис.2).

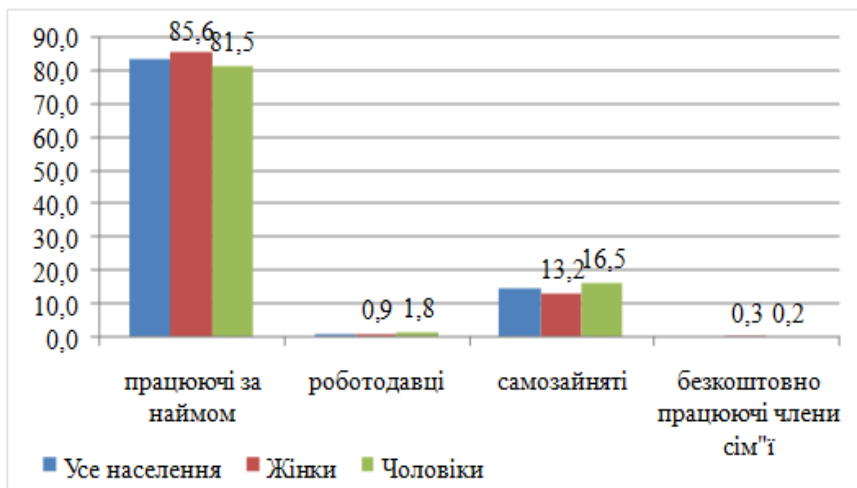

Рис. 2. Зайняте населення у віці 15 років і старше за статтю та статусом в зайнятості у 2021 році, % (побудовано за даними [4])

Наразі все більшого розповсюдження набувають неформальні трудові відносини, які спричинені соціальним становищем та призводять до неоплачуваної роботи, зниження соціальних гарантій в сфері зайнятості. В Україні ця цифра становила у 2020 р. 3275,9 тис. осіб або 20,5% до загальної кількості зайнятого населення віком 15-70 років, в 2021 р. ця кількість осіб зменшилася до 3018,4 тис. осіб або 19,3% загальної кількості зайнятого населення [4]. Варто зауважити, що кількість людей, що задіяні у неформальних трудових відносинах залежить від регіону та місцевості проживання: у сільській місцевості 35,5% загальної кількості зайнятого населення проти 12,1% міської місцевості. В цій статистиці за даними 2020 р. жінки становили 17,1%, чоловіки – 23,6%, за даними 2021 р. жінки – 16,2%, чоловіки – 22,1% відповідно [4]. Як зазначають у дослідженні [5, с. 91] тенденції зайнятості в неформальному секторі економіки залежать від «загального стану ринку праці, рівня і структури доходів і витрат населення, відсутності достатньої кількості вакансій в розвинених компаніях для працевлаштування з гарантованим рівнем оплати праці та соціального захисту». Необхідно зазначити, що структуру та рівень зайнятості визначає система нормативно-законодавчих документів, що формують загальну державну політику. Кількість нормативно-правових актів, переглянутих або прийнятих з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та недопущення дискримінації щодо жінок і дівчат також належить до індикаторів відповідної цілі сталого розвитку, цей показник значно збільшився з трьох у 2015 р. до 24 документів у 2020 р. [1].

Структуру зайнятості населення України за даними 2021 р. складають жінки 42,9% до робочої сили та 56,9% відповідно чоловіки, у 2020 р. це співвідношення було 43,8%

та 57,2% (рис. 3). Щодо вікового розподілу, то найбільша частка серед чоловіків 30-34 роки (83,7%), 35-39 років (82,7%), 25-29 років (80,5%), серед жінок цей розподіл має дещо іншу структуру – найбільша частка 40-49 років (74,2%), 35-39 років (67,2%), 50-59 років (66,5%).

За статистичними даними оцінка безробіття населення (за методологією МОП) серед жінок та чоловіків має незначні відмінності. Так, у 2020 р. безробітні жінки становлять 9,1% до робочої сили відповідного віку, чоловіки 9,8%, у 2021 р. ці цифри збільшилися до 10,1% для жінок та зменшилися до 9,5% для чоловіків [4], при цьому у загальній кількості безробітного населення віком 15 років і старше жінки у 2020 р. склали 45,6%, а у 2021 р. – 49,2%.

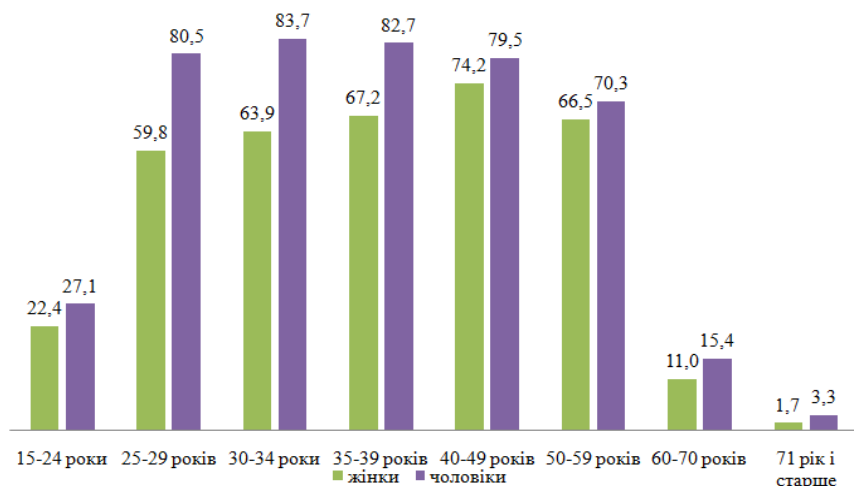

Рис. 3. Зайняте населення у віці 15 років і старше за статтю у 2021 році, % (побудовано за даними [4])

При виявленні наслідків гендерної нерівності говорять про вимір втрат людського капіталу. Людський капітал

становить 64% загального світового багатства, іншу частину якого становить природний та вироблений (фізичний) капітали [3]. За даними дослідження 141 країни світу лише 38% людського капіталу у світі припадає на жінок проти 62% у чоловіків. Там же зазначають, що втрата людського капіталу через гендерну нерівність оцінюється в 160,2 трильйони доларів, а забезпечення гендерної рівності збільшить загальнолюдське багатство на 14% [3].

У роботі [3] наводять досить простий підхід до розрахунку людського капіталу, який передбачає рівність в отриманні очікуваних заробітків в майбутньому між чоловіками та жінками, при цьому цей підхід допомагає розуміти величину втрат людського капіталу. Нехай $LK_{ч}$ - людський капітал від очікуваних майбутніх заробітків чоловіків, $LK_{ж}$ - людський капітал від очікуваних майбутніх заробітків жінок, $H_{ч}$ - кількість дорослого населення чоловічої статі, $H_{ж}$ - кількість дорослого населення жіночої статі. Тоді людський капітал на особу визначається як $lk_{ч} = LK_{ч} / H_{ч}$ для чоловіків та $lk_{ж} = LK_{ж} / H_{ж}$ для жінок відповідно. Якщо $lk_{ч}$ вищий за $lk_{ж}$, то людський капітал для жінок необхідно збільшувати, щоб досягти рівня для чоловіків, при цьому втрати від гендерної нерівності розраховується як $(lk_{ч} - lk_{ж}) \times H_{ж}$.

Загалом, вимірювання рівня гендерної нерівності є складною задачею, проте моніторинг цього питання здійснюється на постійній основі, зазвичай в розрізі системи соціальних індикаторів. Виділяють зокрема такі індекси: Індекс гендерного розвитку, Індекс гендерної справедливості, Ступінь реалізації прав жінок через участь у політичному та економічному житті і прийнятті рішень, Індекс гендерної

нерівності, Індекс глобального гендерного розриву, Індекс економічних можливостей жінок. Наприклад, індекс можливостей жінок розглядає досягнення жінок у сфері управління, підприємницької діяльності, доступі до освіти та можливості відпустки по догляду за дитиною [6].

За дослідженнями [7] індекс гендерного розвитку розраховується за тією ж методологією, що й індекс людського розвитку, але окремо для жінок і чоловіків. Показниками для порівняння є рівні здоров'я, знання та рівня життя. Динаміка індексу гендерного розвитку для України є досить позитивною з поступовим зменшенням з 0,379 у 2005 р. до 0,234 у 2019 р. [7]. Цей індекс в залежності від абсолютного відхилення від гендерного паритету розподіляє країни на 5 груп:

- група 1: відхилення 2,5 відсотка або менше - країни з високою рівністю досягнень індексу людського розвитку між жінками та чоловіками;
- група 2: відхилення 2,5–5 відсотка - країни із середнім та високим рівнем індексу людського розвитку між жінками та чоловіками;
- група 3: відхилення 5–7,5 відсотка - країни із середньою рівністю в досягненнях індексу людського розвитку між жінками та чоловіками;
- група 4: відхилення 7,5–10 відсотків - країни із середньою та низькою рівністю в досягненнях індексу людського розвитку між жінками та чоловіками;
- група 5: відхилення більше ніж 10 відсотків - країни з низькою рівністю в досягненнях індексу людського розвитку між жінками та чоловіками.

Глобальний індекс гендерного розриву [8] встановлює тенденції гендерних розривів за чотирма напрямками:

- економічна участь і кар'єрні можливості;
- освіта;

- здоров'я та життя;
- політичні права та можливості.

За даними доповіді [8] знадобиться 135,6 років, щоб подолати гендерний розрив у всьому світі, адже середнє значення гендерного розриву у 2021 р. становить 68%, що дещо більше значення попереднього року. Проте на подолання гендерного розриву в економічній участі знадобиться 267,6 років [8], хоча поступово зменшується різниця між заробітної платою чоловіків та жінок та зростає частка жінок серед кваліфікованих спеціалістів, але жінки займають лише 27% усіх керівних посад. Серед досліджуваних 156 країн Ісландія є найбільш рівноправною країною (гендерний розрив складає 89,2%), на другому місці Фінляндія (86,1%), третє місце займає Фінляндія (84,9%). В Україні відсоток гендерного розриву складає 71,4%, з цим показником наша країна займає 74 сходинку. Україна має рівні права та можливості для чоловіків та жінок у сфері освіти, найбільший розрив спостерігається у сфері політичних прав та можливостей (у 2021 р. 103 позиція), хоча у порівнянні з 2006 р. значення показника збільшилося, але повільніше за інші країни (рис. 4).

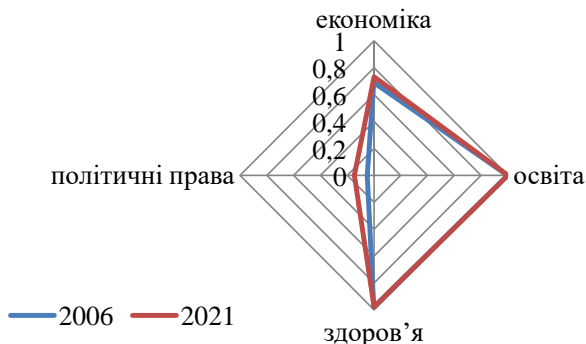

Рис. 4. Структура індексу гендерного розриву України в 2006 р. та 2021 р. (побудовано за даними [8])

Отже, загалом для моніторингу тенденцій та оцінки гендерної нерівності використання індексів є досить зручним інструментом, хоча деякі показники мають суб'єктивні оцінки, проте вони нівелюються з удосконаленням методології розрахунків та використанням надійних джерел інформації. Тим не менш індекси – це той інструмент, що допомагає виявити найбільш проблемні сфери та відповідно спрямувати більше зусиль на подоланні розривів у конкретному напрямку.

Висновки. Вирішення гендерних проблем є важливим елементом державної політики по поліпшенню добробуту людей, формуванню стратегій сталого соціально-економічного зростання для досягнення необхідного рівня якості життя всіх членів суспільства та є виміром ефективності державного управління. Для зменшення гендерного розриву у заробітній платі та збільшенні загальнолюдського капіталу необхідно проводити політику щодо зменшення часових витрат на неоплачувану домашню роботу через перерозподіл обов'язків, здійснювати постійне інвестування у розвиток дівчат та жінок починаючи зі шкільного віку, заохочувати роботодавців до впровадження відповідних заходів по забезпеченню рівного доступу до ресурсів та інформації.

Список використаних джерел:

1. Цілі сталого розвитку. URL : <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/about/> (дата звернення: 16.04.2022).
2. The gender pay gap situation in the EU. European Commission website. URL: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/gender-pay-gap-situation-eu_en (дата звернення 10.04.2022)

3. Wodon Q., Briere B. Unrealized Potential: The High Cost of Gender Inequality in Earnings. 2018. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29865/126579-Public-on-5-30-18-WorldBank-GenderInequality-Brief-v13.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 01.06.2022)
4. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 03.06.2022).
5. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. 2016. URL : https://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Gender_rivn.pdf (дата звернення 03.06.2022)
6. The Female Opportunity Index 2021. URL: <https://n26.com/en-eu/female-opportunity-index> (дата звернення 03.06.2022)
7. Індекс гендерної нерівності (ГІН). Програма розвитку ООН. URL: <https://hdr.undp.org/en/indicators/68606#> (дата звернення 10.04.2022)
8. Індекс глобального гендерного розриву. World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf (дата звернення 03.06.2022)

